

darulfunun ilahiyat

Başvuru: 24 Kasım 2018

Kabul: 11 Aralık 2018

KİTAP DEĞERLENDİRMESİ

Kitap Değerlendirmesi: Yalçın, İsmail. İslam Hukuku Açısından Yaratılış Değiştirme-Fıtratı Bozma. İstanbul: Fecr Yayınları, 2017. 181 sayfa.

Ümmü Eymen Balbaba¹

İçinde bulunduğumuz yüzyılda, tıp ve teknolojinin imkanlarının gelişmesi insan, hayvan, bitki ve çevreye yönelik müdahale alanlarını oldukça genişletmiştir. Bu müdahalelerin etik, psikolojik ve hukuki boyutları tartışılmaktadır. Aynı zamanda bu durumlar, günümüz fukahasının da karşısında problem olarak yer almaktadır. Türkiye’de emekleme aşamasında sayabileceğimiz *biyofikih* alanındaki literatüre katkı olabilecek; insan, hayvan ve bitkiye müdahalelere yaratılış değiştirme boyutundan bakan *İslam Hukuku Açısından Yaratılış Değiştirme-Fıtratı Bozma* adlı eser İsmail Yalçın tarafından kaleme alınmıştır.

Eser, önsöz, 3 bölüm, sonuç ve kaynakçadan oluşmaktadır. Giriş bölümünde, ilgili ayetler çerçevesinde *hilkat*, *tağyir* ve *fitrat* kavramları açıklanmıştır. Ardından fıtrata uygun olmayan davranışların maddeler halinde listesi sunulmuştur. Müellif, yaratılış değiştirme ile ilgili literatürdeki çalışmalar hakkındaki görüşlerini tek tek beyan etmek yerine, eserlerin mahiyetini zikrettikten sonra, literatürdeki eserler hakkında genel bir değerlendirme yapmıştır. Yalçın, yapılan çalışmaların çoğunluğunda, hükmün illetinin açıklanması hususunda zorlanıldığını ifade etmekte ve bu çalışmadaki amacının yaratılış değiştirme veya fıtratı bozma davranışlarını belirleyen *objektif kriterleri* tespit etmek olduğunu vurgulamaktadır.

“İnsanlarda Yaratılış Değiştirme” adlı *Birinci Bölüm*, “İnsanın Oluşumuna Doğum Öncesi Müdahaleler” ve “İnsan Bedenine Estetik Amaçlı Müdahaleler” olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda, tüp bebek, cinsiyet belirleme, klonlama, taşıyıcı annelik, kürtaj gibi güncel fikhî meseleler ele alınmıştır. Müellif, taşıyıcı annelik, cinsiyet

1 İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Hukuku Anabilim Dalı doktora öğrencisi. Eposta: eymenbalbaba@hotmail.com

belirleme gibi işlemlerin fitrata ve neslin korunmasına aykırılık ve Allah'ın yaratılışına müdahale olacağını ifade etmektedir.

İkinci kısımda, insan bedenine yapılan estetik müdahalelerin hangi durumlarda yaratılışı değiştirme olacağı tespit edilmeye çalışılmıştır. Müellif tarafından estetik cerrahi işlemler ele alınırken doğuştan gelen görünüm bozuklukları, terör ve savaş yaraları için yapılan estetik cerrahi işlemler, cinsiyet değiştirme, saç ektirme, yağ aldırma, kadınların sünneti gibi uygulamaların fitrî olmayacağı benimsenmiştir. Ancak insan psikolojisinin bozulması durumunda fayda-zarar ilkesi esas alınarak; saç ektirme, plastik ve rekonstrüktif cerrahi, uzmanların oluşturduğu kuruldand çıkan kararlarla yapılan cinsiyet değiştirme ameliyatları gibi işlemler *tedavi* kapsamında değerlendirilmiştir. Mezkur işlemlerin yaratılışa müdahaleden ziyade hilkate *dönüş* olacağı benimsenmiştir. Cerrahi olmayan estetik işlemlerde de müellif, benzer bir yol gözeterek, renkli peruklar, dövme, dişe taş ekletme, cilt yolma gibi işlemlerin fitratı bozmak olarak değerlendirileceğini; saç boyamak, erkeğin yüz kıllarını alması, kasık ve koltuk altı kılların temizlenmesi, hormon bozukluğunda mutatsı olmayan vücut kıllarının alınması gibi müdahalelerin ise fitrî olduğunu ve fitrata ve yaratılışı bozmaya yönelik olmayan müdahaleler kapsamında ele alınacağını belirtmiştir.

Bu bölümde *israf*, *teşhir*, *teberrüc* ve *kadınsılaşıma* gibi kavramlara vurgu yapılması dikkati çekmektedir. Zira nasslarda zikredilmeyen meselelerin hükmü belirlenirken mezkur kavramlardan istifade edilerek, o meselenin hükmü tespit edilmeye çalışılmıştır. Buna binaen, yaşlanma belirtilerinin azaltılması için yapılan işlemler, makyaj, oje ve takma tırnak, dış estetiği gibi uygulamalar *teberrüc*, *teşhir* ve *israf* kavramı çerçevesinde ele alınmıştır. Kadın ve erkek arasındaki farklılığın gözetilmesi için erkeklerin küpe ve hızma takması, erkeğin vücut kıllarının tamamen alınması, sakal ve bıyığı yok etmek gibi işlemler ise *kadınsılaşıma* olarak telakki edilmiştir.

“Hayvanlarda Yaratılışı Değiştirme” adlı *İkinci Bölüm*'de “hayvan refahı”, “hayvanlardan faydalanılan alanlar”, “hayvanın vücut bütünlüğünü bozan işlemler” ve “ırk ıslahı” konuları incelenmiştir. Müellif, birinci bölümde olduğu gibi nesli tüketen avlama, eziyet amaçlı kısırlaştırmalar gibi uygulamaları fitratı bozma ve yaratılışa müdahale kapsamında ele almıştır. Soyun kurutulmasına yönelik olmayan hayvanları kısırlaştırma faaliyetleri ise yaratılışı değiştirme olarak değerlendirilmemiştir. Hayvanlara işkence ve eziyetin dolaylı olarak insanın fitratını bozma kapsamında görülmesi de konuya farklı bir bakış açısı sunmuştur (s. 127). Müellif, hayvanların ırk ıslahı konusunda, biyoteknoloji uygulamalarında insan ve hayvan sağlığına vurgu yapmakta, insan, hayvan ve çevrenin menfaa-

tine olacak uygulamalarda biyoteknoloji uygulamalarından istifade edileceğini belirtmektedir. Bu süreçte, kişilerin değil *toplumun menfaatinin* ön planda olması gerektiğini de özellikle vurgulamaktadır (s. 134).

“Bitkilerde Yaratılışı Değiştirme” adlı *Üçüncü Bölüm*’de, *tayyib ve habâis* kelimelerine vurgu yapılmıştır. Yalçın’a göre, nasslarda açıkça zikredilmeyen durumlarda, *tayyibât ve habâis* ayırt etmede beşerî tecrübe esas alınmalıdır. Bu bölüm, “bitki ıslahı” ve “tarım kimyasalları” olmak üzere iki kısımda ele alınmıştır. Biyoteknoloji uygulamaları kapsamında GDO’lu ürünlerin fayda ve zararları serdedildikten sonra, GDO’lu ürünlere ihtiyatla yaklaşılması gerektiği ve bu ürünler hakkında kesin hükümler vermenin zor olacağı kanaati hasıl olmuştur. Müellife göre, tarım kimyasalları problemünde dikkat edilmesi gereken nokta, *insan sağlığıdır*. Müellif önceki iki bölümden farklı olarak, zikredilen uygulamaların yaratılışa müdahale açısından incelenmesini bölümün değerlendirmesinde ele almış ve klasik ıslahın yaratılışı değiştirme olmayacağı, GDO’lu ürünlerde yaratılışı değiştirme açısından kesin bir kanaate varmanın zor olması ile birlikte mevcut durumda bu ürünlere ihtiyatla yaklaşılması gerektiği kanaatine ulaşmıştır. Bitkilere yapılan müdahalelerde, üretici ve tüketicinin rolünün daha önemli olduğu, bilim adamlarının bu hususlarda yapacağı açıklamalara ihtiyaç olacağını vurgulamıştır (s. 152).

“Yaratılışı Değiştirme Tartışması ve Sonuç” adlı bölümde, kitapta ele alınan konular farklı veçhelerle müellif tarafından taksim edilmiş ve bedene yapılan müdahalelerde gözetilmesi gereken ilkeler zikredilmiştir. Müellif burada, kitabın temel iddiası olarak da addedebileceğimiz, her yaratılışı değiştirme faaliyetinin yaratılışı bozmak olmayacağı ve yasaklanmayacağı sonucuna ulaşmıştır (s. 158).

Müellif, yaratılışı değiştirme kapsamında değerlendirilebilecek konuları genel hatlarıyla vecîz bir şekilde ele almıştır. Nasslarda zikredilen meselelerde ayet ve hadislere yer verilmiş, nasslarda zikredilmeyen meselelerde dört sünî mezhebin klasik furû metinleri referans alınmıştır. Nasslarda ve mezkur metinlerde zikredilmeyen meselelerde ise israf, teberrec, teşhir, insan sağlığı, tedavi, fayda-zarar gibi temel kavramlar çerçevesinde, literatürdeki verilerden de istifade ederek bir sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Bunu yaparken, müellifin kitabın muhtevasıyla ilgili gerek İngilizce gerekse Arapça birçok çalışmanın yanı sıra tıp ve biyoteknoloji gibi alanlara ait araştırmalardan da istifade etmesi kitabın içeriğini zenginleştirmiştir. Bununla birlikte GDO’lu ürünler, kürtaj gibi konularda literatürdeki önemli çalışmalara² değinilmemesi göze çarpmaktadır. Kanaatimizce estetik mü-

2 Bkz. Hacı Mehmet Günay-Merve Özdemir, “İslami Açından Genetiği Değiştirilmiş Ürünler”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9/45 (2016); Tuğba Duru, *İslam Hukukunda Cenine Müdahale*, (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016).

dahaleler kapsamında çağımızın problemlerinden biri olan tp mide ameliyatlarının ve hayvan refahı kapsamında büyükbaş ve küçükbaş hayvanların kesim öncesi şoklama yöntemlerinin de ele alınması kitabın içeriğini zenginleştirecektir.

Eserde konuların tasnif biçimi, üslubun sade ve akıcı olması, her bölümün sonuna değerlendirme yer alması gibi hususlar, ele alınan meseleleri daha anlaşılabilir kılmıştır. Eserin, bu alanda çalışma yapmak isteyen araştırmacılara, alanın temel ve genel problematik meselelerini görmeleri noktasında kaynaklık edeceği kanaatindeyiz.